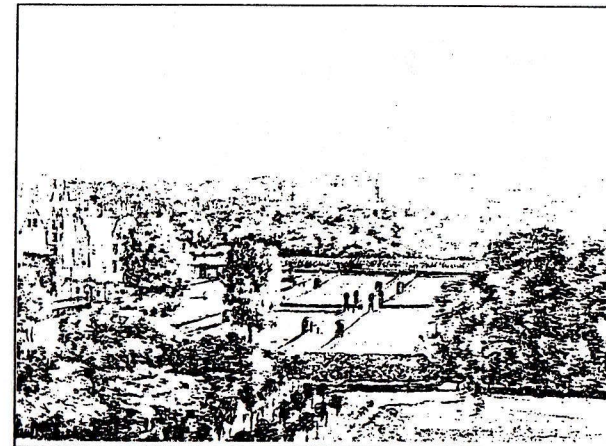

Ontwerpvoorstel voor de kasteelgaarde van Rhoon

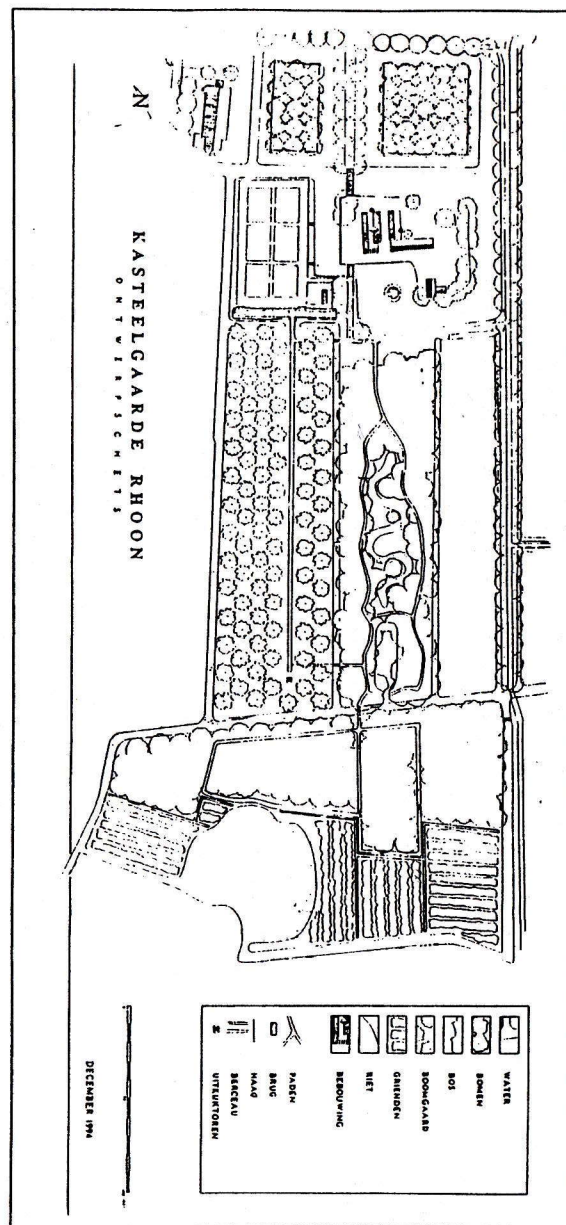
Diana van den Berg

Om een nieuw beheersplan voor de kasteelgaarde van Rhoon op te stellen heeft het "Zuidhollands Landschap" drie studenten landschapsarchitectuur aan de Landbouwwuniversiteit gevraagd een visie op te stellen over de kasteelgaarde. Samen met Paul Zuidgeest en Joris van Esch ben ik hiermee aan de slag gegaan. De oude kern van Rhoon ligt wat verscholen tussen nieuwbouwwoningen en de oprukkende Rotterdamse industrie. Het kasteel, de kerk, het cafe 'het wapen van Rhoon' en de oude huisjes langs de dijk vormen deze oude kern. Sinds 1970 is de stichting 'Het Zuidhollands Landschap' eigenaar van het terrein rond het kasteel, dat we 'kasteelgaarde' hebben genoemd. Het kasteel zelf werd korte tijd na aankoop in eeuwigdurende erfpacht uitgegeven aan de stichting 'Het kasteel van Rhoon', die het gebouw grondig liet restaureren en het een sociaal-culturele bestemming gaf.

De kasteelgaarde is een 8 hectare groot complex waar men grienden, weiland, moestuinen en bos vindt. De verschillende onderdelen liggen geordend rond het omgrachte kasteel. De structuur van het terrein is een onderdeel van de structuur van het eiland IJsselmonde dat het resultaat is van een proces van bedijking, overstromingen en herinpoldering dat al in de Middeleeuwen begon. Vanaf de hoger gelegen dijken strekken zich smalle langgerekte percelen uit naar de lager gelegen gronden achter de waterkering. Het water werd afgevoerd via het achterliggende boezemgebied naar het kanaal dat in zee uitkwam. Deze historische structuur is een belangrijk uitgangspunt geworden omdat er verder weinig informatie over de kasteelgaarde was te vinden. Tijdens de vele overstromingen en plunderingen van het kasteel zijn veel gegevens verloren gegaan en ook bij de bombardementen op Rotterdam in de Tweede Wereldoorlog is waarschijnlijk veel verdwenen. Wel zijn er enkele oude prenten en tekeningen gevonden. Op een tekening van Roghman uit 1647 is een deel van de tuin te zien. Deze tekening is gemaakt vanaf de kerktoren.

Tekening van Roghman uit 1647 (bron: H.W.M. van der Wijck, de kasteeltekeningen van Roeland Roghman)

Uit de tekening is op te maken dat in deze tijd op de plaats waar zich nu de moestuin bevindt, een tuin lag die opgedeeld was in vakken, omgeven door geschoren hagen, met poortjes naar de vakken toe. Om dit gedeelte van de tuin heen lag een berceau of hoge haag. De tekening is alleen niet in de juiste verhoudingen weergegeven, in werkelijkheid moet het complex veel kleiner geweest zijn.

Met deze weinige gegevens en indachtig de huidige problematiek zijn we tot een ontwerpvoorstel gekomen.

In de huidige situatie is het de voornaamste probleem dat de structuur langzaam aan het verdwijnen is: in het beheersplan van 1984 en het ontwerp dat daaraan voorafging werd ernaar gestreefd de scheiding tussen cultuurbos, parkbos en griendbos te verminderen door een op elkaar afgestemd en meer natuurlijk beheer. Voor het ontwerpvoorstel werden cultuurhistorische waarden als belangrijkste uitgangspunt genomen.

De belangrijkste bron vormden relictten die in de huidige situatie nog aanwezig zijn. Hiertoe is de structuur en verkaveling van de kasteelgaarde een uitgangspunt geweest.

De kasteelgaarde wordt opgevat als één geheel dat is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Deze delen kunnen weer worden onderverdeeld:

Het "representatieve" gedeelte:

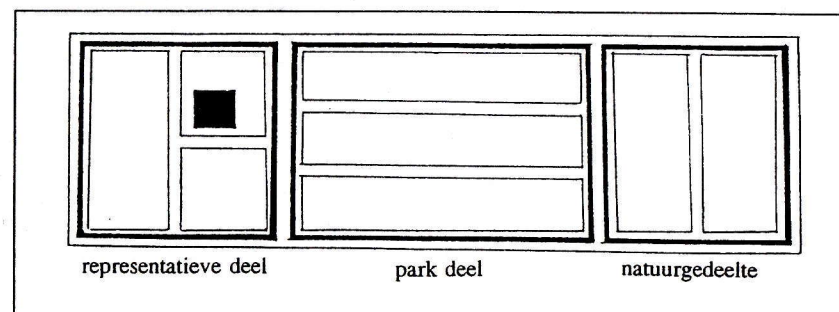
voorbos
kasteleiland
moestuinen

Het "park" gedeelte:

weiland
bos
boomgaard

Het "natuurlijke" gedeelte:

griendenbos
grienden

Door deze indeling kan in de toekomst het beheer beter worden toegespitst op de afzonderlijke onderdelen, wat de ruimtelijke opbouw van de kasteelgaarde natuurlijk ten goede komt.

Veranderingen in het ontwerpvoorstel behelzen het voorbos dat een representatieve functie moet krijgen. Vanwege het huidige beheersplan is dit er rommelig uit komen te zien. Ook is er vanwege het parkeerprobleem een parkeerplaats met een tweede oprit aangelegd.

De oude oprijlaan deelt het voorbos in tweeën. Deze oprijlaan staat niet recht op het kasteel maar loopt ervoor langs, kenmerkend voor de renaissance-stijl. De lindebomen in dit voorbos zijn begin deze eeuw aangeplant in een vierkantsverband. Verschillende linden hebben in de loop van de tijd het loodje moeten leggen zodat er grote gaten in het verband zijn ontstaan, dat mede ten gevolge van het natuurlijke beheer niet meer te herkennen is. In het nieuwe ontwerp hebben we getracht met eenvoudige middelen wat meer allure te geven aan dit representatieve deel van de kasteelgaarde. De tweede oprit is verdwenen, zodat alle aandacht weer op de hoofdoprit wordt gevestigd. De parkeerplaats is wat verschoven, zodat ze totaal onderschikt is aan het ontwerp voor het voorplein. Door wat meer ruimte open te laten naast de oprijlaan wordt het zicht op het kasteel verbeterd. Deze zichtbaarheid kan ook verbeterd worden door het gebruik van bomen met een relatief transparante kroon.

Een andere belangrijke verandering is op het voormalige baggerdepôt waar zo'n tien jaar geleden een ontwerp werd uitgevoerd dat ten doel had dit gedeelte van het terrein bij het achterbos te trekken. Naar onze mening wordt met deze ingreep de originele indeling van de kasteelgaarde aangetast en voorbijgegaan aan het van oudsher aanwezige verkavelingspatroon. Door dit gedeelte een wezenlijk andere aanblik te geven, onderscheidt het zich weer van de andere onderdelen van het parkgedeelte van de kasteelgaard en blijft de oorspronkelijke structuur gehandhaafd. In het ontwerpvoorstel ligt naast het open weiland en het massieve achterbos een halftransparante hoogstamboomgaard. Met zijn nutsfunctie sluit deze boomgaard ook aan bij de aangrenzende moestuinen.

Het voert te ver om op deze plek het volledige ontwerp te bespreken. Over het algemeen kan gezegd worden dat in het ontwerp, dat relatief eenvoudig is gebleven, aandacht voor cultuurhistorische aspecten en respect voor de natuurwaarden in het terrein samengaan.